

دولت ناتوان از تامین معیشت شهروندان به فکر اجرای عدالت افتاده است تلاش برای جانداختن مفهوم مزد بهره‌ورانه

نسرین هزاره مقدم

«دستمزد شایسته» یا آنچه قادر به تامین نیازهای یک زندگی متوسط و آبرومند باشد، مهم‌ترین مطالبه نیروهای کار در هر کشوری است. فرقی ندارد در کدام بخش اقتصاد، تحت شمول کدام صندوق بیمه‌گر و با چه مختصات مشغول به کاری. اینکه «چقدر دستمزد ماهانه می‌گیری» بیشترین اهمیت را برای نیروهای کار دارد.

با این حال فضا سازی مزدی در دهه‌های اخیر در دنیا به طور عام و به طور خاص در ایران، به سمت دور شدن از دستمزد شایسته پیش رفته است. آن گونه که سازمان بین‌المللی کار در مقاله‌نامه‌های متعدد بنیادین مشخص کرده، دستمزد شایسته دستمزدی است که با آن بتوان تمام هزینه‌های معمول و مورد نیاز زندگی را با آسودگی خیال برآورده کرد. یک معیار قابل احصا برای دستمزد شایسته، فاصله داشتن دستمزد با خط فقر است به عبارتی دستمزد ماهانه باید بالاتر از خط فقر بایستد.

بر همین اساس در قانون کار مصوب سال ۱۳۶۹، مولفه‌ای تحت عنوان «حداقل هزینه‌های زندگی یک خانوار متوسط» گنجانده شده است. این مفهوم در سال‌های اخیر یعنی از میانه دهه ۹۰ به بعد، در قالب «سبد معیشت خانوارهای کارگری» معرفی شد و به سطح مذاکرات مزدی در شورای عالی کار آمد؛ هر چند کاربرد این گفتمان در مذاکرات مزدی شورای عالی کار بیشتر یک کاربرد صوری و نمایشی بوده و هیچ‌زمان دستمزد به خط فقر یا همان سبد معیشت نرسید، چه برسد به اینکه بخواهد به حدود و نغور «دستمزد شایسته» که باید حداقل چند درصد بالاتر از این خط باشد، نزدیک شود.

فاصله ۱۰۰ درصدی

حداقل دستمزد دو سبد معیشت

با اجرایی نشدن گفتمان سبد معیشت پس از چندین بار طرح موضوع در جلسات شورای عالی کار، این گفتمان اهمیت کاربردی خود را لاقابل برای جامعه هدف چند میلیونی کارگران ایران از دست داد. بیش از ۱۴ میلیون کارگر شاغل و حدود ۴ میلیون کارگر بازنشسته و مستمری‌گیر از سودبخشی این گفتمان تقریباً ناامید شده‌اند. آمارها گواه این است که از میانه دهه ۹۰ تا امروز، هر چند هر سال بیشتر از سال قبل بر پارادایم سبد معیشت در مصاحبه‌ها و اظهارات رسمی تاکید شده، اما در عمل فاصله

حداقل دستمزد و سبد معیشت محاسبه شده، حتی سبیدی که به طور رسمی و با مشارکت دولتی‌ها و کارفرمایان در نشست‌های شورای عالی کار محاسبه می‌شود، افزایش یافته است. این فاصله امروز و در نهمین ماه سال ۱۴۰۱، با در نظر گرفتن تورم حداقلی ۵۰ درصدی ایران برای ابان اعلام کرده، یک فاصله حداقل ۱۰۰ درصدی شده است. به عبارت دیگر سبد معیشت ۹ میلیون تومانی که بر اساس قیمت‌های بهمن ماه سال گذشته و از طرف وزارت اقتصاد محاسبه شده بود، با اعمال تورم ۵۰ درصدی امروز تقریباً ۱۴ میلیون است و حداقل مزد و مستمری به ۷ میلیون تومان هم نمی‌رسد، لذا مزد کارگران لاقابل ۱۰۰ درصد کمتر از این سبد معیشت بسیار تقلیل یافته ایستاده است.

مانور دولت روی مزد بر اساس بهره‌وری

بهرغم همه این موارد که نشان می‌دهد گفتمان حداقل مزد و سبد معیشت کارکرد خود را از دست داده است، در همین سال‌ها یعنی از میانه دهه ۹۰ تا امروز، یک گفتمان دیگر در لایه‌های فرادست جامعه به موازات گفتمان سبد معیشت رشد کرده و تسری یافته است: «مزد بهره‌وری» یا همان پرداخت مزد و حقوق بر اساس بهره‌وری.

از همین رو در هر دو لایه اصلاحیه قانون کار که اولی در دولت احمدی‌نژاد و دومی در دولت روحانی به مجالس وقت تقدیم شد، یک بند اصلاحی به ماده ۴۱ قانون افزوده شده بود که در آن، تعیین حداقل دستمزد کارگران به میزان بهره‌وری آنها گره خورده

توفیقی: مزد بهره‌وری همان مزد استثماری ست و گزک به دست کارفرما می‌دهد تا هر جور که بخواهد از حقوق نیروی کار بزند؛ فرقی هم ندارد کارگر یک شرکت کوچک باشی یا یک کارخانه مادر یا حتی یک نهاد دولتی

بیشتر تلاش دولت‌های احمدی‌نژاد و روحانی برای افزودن بند اصلاحی به ماده ۴۱ قانون کار که در آن، تعیین حداقل دستمزد کارگران به میزان بهره‌وری آنها گره خورده بود، با شکست روبه‌رو شده بود.

است. به گفته «فرامرز توفیقی» فعال کارگری مزد بهره‌وری همان مزد استثماری ست و گزک به دست کارفرمای سودجو می‌دهد تا هر جور که بخواهد و هر زمان که اراده کند، از حقوق نیروی کار بزند؛ فرقی هم ندارد کارگر یک شرکت کوچک باشی یا یک کارخانه مادر یا حتی یک نهاد دولتی. وقتی مجوز قانونی برای پرداخت بر اساس بهره‌وری صادر شود، فرصتی برای سواستفاده همه فراهم خواهد شد!

بنابر اخبار واصله، امروز بخش عمده‌ای از نیروی کار حتی در همان نهادهای زیرمجموعه دولت، از همان حداقل‌های مزدی مصوب بی‌بهره هستند. برای مثال نیروهای خدماتی وزارتخانه‌ها، حتی عیدی قانونی نمی‌گیرند و کارگران کارگاه‌های کوچک زیر پنج یاده نفر، مزایای مزدی همگانی را دریافت نمی‌کنند. «محمد» یکی از این کارگران است که در یک انبار لوازم خودرو در تهران مشغول به کار است و حتی قرارداد مکتوب ندارد. او می‌گوید: من نه حق اولاد می‌گیرم نه حق مسکن و سنوات که هیچ. اصلاً سابقه کار ما هیچ‌جا به حساب نمی‌آید. همین الان کارفرما سه نفر را اخراج کرده و کارش نفر را بر دوش سه نفر باقیمانده انداخته، وای به روزی که بگویند کارفرما مجاز است بر اساس بهره‌وری حقوق بدهد. آن روز لابد هیچ کدام بهره‌ور نخواهیم

بود و از آن بدتر اینکه حق اعتراض هم نداریم. تا اعتراض کنیم می‌گویند بفرمایید، چیزی که زیاد است کارگر ساده! از همین رو به نظر می‌رسد در چنین چیدمان معیوبی، گفتمان‌هایی مانند مزد بهره‌وری و پرداخت بر اساس کیفیت کار که با هیچ‌یک از معیارهای شناخته شده بین‌المللی برای تعیین دستمزد سازگاری و نزدیکی ندارند و فرسنگ‌ها با مقوله‌نامه‌های بنیادین سازمان جهانی کار و قانون کار ایران فاصله دارند، اساساً نباید مطرح شوند و به سطح بیابند، به باور کارگران، «عدالت مزدی» یک معنا بیشتر ندارد: هر نیروی کاری، چه کارگر ساده و چه مهندس متخصص، باید به اندازه‌ای هر ماه حقوق بگیرد که با آن بتواند شرافتمندانه و با آبرو زندگی کند و در خطر سقوط به زیر خط فقر نباشد.

تابه تصمیم قطعی در حوزه اجرا برسی. وی افزود: در یافت نقدی فعلا اصل است اما کالابریگ راه کسانی که می‌خواهند کالابریگ الکترونیکی داشته باشند، ارائه می‌کنیم. مرتضوی در پاسخ به این سوال که آیا قیمت این کالابریگ‌ها پایین تر است، گفت: متناسب با نرخ زمانی که ارز ترجیحی حذف شد تلاش ما این است که کالا با آن مابه‌التفاوتی که از پارانه پرداخت می‌شدارانه شود اما هنوز تصمیمات قطعی درباره نرخ‌ها گرفته نشده است.

وی در پاسخ به این سوال که نظر شما درباره پیشنهاد بالاتر سن بازنشستگی و ادغام صندوق بازنشستگی چیست، گفت: اینکه صندوق‌های بازنشستگی مشترک شوند و زیر نظر وزارت تعاون بیابند یک تکلیف مهم است که در حال پیگیری آن هستیم. در مورد بالاتر رفتن سن بازنشستگی هم باید بررسی شود و مجلس هم تصویب کند، در این صورت حتماً ملاک عمل خواهد بود.

وزیر تعاون، کار و رفاه امور اجتماعی در پاسخ به این سوال که آیا افزایش حقوق کارگران هم شامل این اقدام خواهد بود، گفت: قطعاً همه تلاش دولت این است که تورم را مدیریت کند. مدیریت تورم به معنای تجدیدنظر در حقوق و مزایای کارگران نیست.

مشکل مردم حل شود چنانچه و یا نشان از یاد نمی‌کنند که من پیرمرد بازنشسته مجبور نشوم چند روز پشت سر هم برای پیگیری مشکل به وزارت کار بیایم. این مراجعه کننده می‌گوید: به صورت اینترنتی نتوانستم مشکل را حل کنم و مجبور شدم حضوری مراجعه کنم تا شاید زودتر رسیدگی شود اما بعد از چند مراجعه هنوز نوبت به من نرسیده است.

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی:

تجدید نظری در حقوق کارگران صورت نخواهد گرفت

وزیر تعاون، کار و رفاه امور اجتماعی گفت: همه تلاش دولت این است که تورم را مدیریت کند ولی مدیریت تورم به معنای تجدیدنظر در حقوق کارگران نیست. به گزارش ایلنا، مولف مرتضوی درباره بحث استفاده از کالابریگ گفت: این موضوع به صورت آزمایشی و به صورت اختیاری انجام می‌شود که هم به صورت کالابریگ و به صورت نقدی این کار صورت می‌گیرد. کار بدین شکل است که ما قبل از موعد مقرر واریز یارانه‌های نقدی، یک شبکه ملی پشتیبان ایجاد می‌کنیم و در این شبکه ملی پشتیبان، امکان خرید برای تمام یارانه‌گیران فراهم می‌شود. می‌توانند آن کالاهایی که ۱۱ قلم است را خرید کنند و از یارانه استفاده کنند و می‌توانند اگر نیاز دیگری داشتند، در گام بعدی همزمان یارانه‌ها، یارانه نقدی را هم دریافت کنند. این اختیار برای مردم است. فعلاً گام اول به این شکل است که آزمایشی انجام می‌دهیم

گزارش

تشکیل صف‌های طولانی در وزارت کار برای گرفتن یارانه

مراجعه‌کنندگان: ۳۰۰ هزار تومان هم برای ما مهم است

از اردیبهشت سال جاری و زمانی که دولت شروع به پرداخت یارانه ۳۰۰ و ۴۰۰ هزار تومانی کرد، بسیاری از مردم با مشکل مواجه شدند. برخی که از همان ابتدا یارانه نمی‌گرفتند یا انصراف داده بودند، بعد از بالا رفتن رقم یارانه‌ها و بعد از آنکه دولت تصمیم گرفت قیمت برخی از کالاهای اساسی را افزایش دهد، خواستار دریافت یارانه خود شدند. گروه دیگری نیز افرادی بودند که تا آن زمان یارانه می‌گرفتند اما در دور جدید، یارانه‌شان قطع شده بود. این افراد نیز پیگیری کار خود بودند تا دوباره یارانه‌شان برقرار شود.

به گزارش ایلنا، در همان روزها دولت دوره اعتراض و پیگیری برای این دو گروه گذاشت. برای گروه اول که جاماندگان از دریافت یارانه بودند، آدرس اینترنتی my.gov.ir و برای گروه دوم که معترضان به دهک بندی و قطع یارانه بودند آدرس اینترنتی hemayat.mcls.gov.ir تعیین شد. اگر چه از همین دو

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس:

حقوق بازنشستگان در لایحه بودجه باید طبق نرخ تورم افزایش یابد

عضو کمیسیون اقتصادی مجلس گفت: سازمان برنامه و بودجه باید قبل از ارائه لایحه بودجه سال آینده به صورت شفاف موضوع افزایش حقوق بازنشستگان را مشخص کند تا این قشر دغدغه کمتری در راستای تامین معیشت خود داشته باشند. کاظم موسوی در گفت‌وگو با خبرگزاری خانه ملت با تاکید بر لزوم افزایش حقوق بازنشستگان با توجه به نرخ تورم و افزایش هزینه تامین معیشت، گفت: تنگناهای مالی دولت را در می‌یابیم اما بازنشستگان در حوزه تامین معیشت شرایط مناسبی ندارند و باید به این موضوع توجه ویژه‌ای صورت بگیرد. نماینده اردبیل در مجلس ادامه داد: باید در لایحه بودجه سال آینده حقوق بازنشستگان به خصوص قشر بازنشسته‌ای که کمتر از ۱۰ میلیون تومان دریافتی دارند با رشد قابل قبولی لحاظ شود. وی با تاکید بر اینکه حداقل حقوق بازنشستگان باید در شرایطی که هزینه‌های خانوار رشد زیادی داشته مطابق با نرخ تورم افزایش داده شود، عنوان کرد: دولت در کنار افزایش حقوق‌ها باید به همسان سازی پرداختی به بازنشستگان نیز توجه ویژه‌ای داشته باشد. نباید فراموش کرد بازنشستگان صرفاً حقوق دریافت می‌کنند و از اضافه کار، کارانه و حق ماموریت محروم هستند.

کارکنان بخش فروش بلیت مترو: نگران تعدیل نیرو هستیم

کارکنان بخش فروش بلیت متروی تهران می‌گویند: در این وضعیت گرانی و بی‌این حداقل حقوق، بیش از ۲۰ روز از ماه گذشته اما هنوز حقوق دریافت نکرده‌ایم. این عده در گفت‌وگو با ایلنا از عدم دریافت حقوق آبان ماه خبر دادند و گفتند: قبلاً پول اضافه کار اجباری را به ما نمی‌دادند، حالا همین حقوق ماهیانه را هم با تأخیر پرداخت می‌کنند. یکی از بزرگترین نگرانی‌های نیروهای بخش فروش بلیت مترو، بحث تعدیل نیرو است. آنها می‌گویند: از اواخر سال قبل قرار دادهایمان یک ماهه شده و هر ماه که کارفرما داده کند می‌تواند عذر ما را بخواهد. در حالی که خیلی از ما بالای ۱۰ سال سابقه کار داریم.

این نیروها پیشتر از تعدیل تعدادی از نیروهای خط‌های مختلف مترو خبر داده بودند اما این موضوع از طرف شرکت پیمانکار در شد. این نیروهای پیمانکاری می‌گویند: شنیده‌ایم که می‌خواهند تا پایان سال تعدادی را کنار بگذارند و نگرانیم این تأخیر در پرداخت حقوق زمینه چنین اقدامی باشد.

کارگران فولاد کویر دامغان خواستار اجرای طبقه بندی مشاغل هستند

کارگران کارخانه فولاد کویر دامغان به عدم اجرای طرح طبقه بندی مشاغل در این شرکت انتقاد دارند. این کارگران در گفت‌وگو با ایلنا با انتقاد از پایین بودن حقوق و مزایای مزدی خود گفتند: اجرای طرح طبقه بندی مشاغل مطالبه چندین ساله ما برای افزایش حقوق است که از آبان ماه سال گذشته (۱۴۰۰) به صورت جدی پی‌گیری می‌شود.

این عده با بیان اینکه از یک سال پیش با وعده‌های مدیران کارخانه منتظر اجرای طرح طبقه بندی مشاغل هستیم، افزودند: برای اجرای طرح طبقه بندی مشاغل در یک واحد تولیدی لازم است که کمیته‌ای برای کارشناسی نحوه اجرای آن در واحد تولیدی تشکیل شود اما عملاً این اتفاق در شرکت نیفتاده است. این کارگران گفتند: حدود ۳۰۰ کارگر در فولاد کویر دامغان به صورت سه شیفت فعال هستند که همه همان پایه حقوق را می‌بایع کمی اضافه کار دریافت می‌کنند. قرار بود طرح طبقه بندی مشاغل برای ما اجرا شود که هر بار وعده می‌دهند و خبری از اجرایی شدن نیست. یکی از این کارگران در ارتباط با ناچیز بودن حقوق و مزایای مزدی خود و همکارانش گفت: یک کارگر رفتی تا ۸ تا ۹ سال سابقه کار، بدون دریافت حق اولاد یا ۴۰ تا ۵۰ ساعت اضافه کار ماهانه حدود هشت میلیون تومان دریافتی دارد. در واقع همه ما، همان حقوق پایه وزارت کار را دریافت می‌کنیم. او با بیان اینکه خواستار ورود جدی اداره کار به مسأله طرح طبقه بندی مشاغل هستیم، گفت: بر اساس متن صریح قانون کار، اجرای طرح طبقه بندی مشاغل برای کارفرماها یک تکلیف است، تکلیفی که اگر کنار گذاشته شود، باید منجر به ورود مقامات مسئول به قضیه و الزام کارفرما شود.